

Ymateb yr Adran Addysg i Argymhellion y Grŵp Tasg a Gorffen

Mae'r Adran Addysg yn gwerthfawrogi diddordeb aelodau'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi yn y polisi iaith addysg drafft a luniwyd gan yr Adran Addysg fel polisi enghreifftiol ar gyfer ysgolion.

Mae'r polisi drafft a luniwyd gan yr Adran yn ymgais i osod uchelgais Gwynedd i sicrhau bod plant a phobl ifanc y Sir yn tyfu i fod yn ddefnyddwyr Cymraeg hyfedr ac yn datblygu medrau dwyieithog neu amlieithog o fewn ein Cyfundrefn Addysg. Mae'r polisi drafft yn ystyrlon o amrywiaeth ieithyddol Gwynedd, ac yn ymgais i dywys rhanddeiliaid gyda ni ar y daith i gynyddu'r ddarpariaeth o addysg Gymraeg yn ysgolion Gwynedd.

Mae llunio polisi iaith yn broses gymhleth, ac mae yna gyd-destunau cyfreithiol sydd angen cymryd ystyriaeth allweddol ohonynt wrth ei lunio. Yn sgil hyn, bu i'r Adran Addysg gomisiynu Meirion Prys Jones fel ymgynghorydd ac arbenigwr ar gynllunio ieithyddol - sydd wedi chwarae rôl allweddol yn llunio'r drefn anstatudol bresennol o gategoreiddio ysgolion yn ôl eu darpariaeth cyfrwng Cymraeg - i gynorthwyo a chydweithio gyda'r Adran Addysg i ail-edrych ar y polisi iaith presennol, ymgysylltu gyda rhan-ddeiliaid, ac ar sail hynny, llunio'r polisi iaith addysg drafft.

O ran cyd-destun, mae'r polisi drafft yn ystyried ac yn cyfarch gofynion Llywodraeth Cymru mewn perthynas â Chynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (CSGA), Cymraeg 2050: Miliwn o Siaradwyr, Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021, Cenhadaeth ein cenedl: safonau a dyheadau uchel i bawb (Llywodraeth Cymru; 2023) a Chanllaw gwella ysgolion: fframwaith ar gyfer gwerthuso, atebolrwydd a gwella (Llywodraeth Cymru; 2024).

Yn ogystal â chyfarch yr holl ofynion uchod, mae'r polisi drafft hefyd yn adlewyrchu barn rhan-ddeiliaid amrywiol a gasglwyd yn ystod y cyfnod ymgysylltu a gynhaliwyd, yn cynnwys:

- Ysgolion Cynradd
- Ysgolion Uwchradd
- Ysgolion Arbennig
- Dysgwyr
- Mudiadau Iaith
- Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
- Pwyllgor Iaith
- Fforwm Llywodraethwyr Gwynedd

Ar sail y gwaith manwl sydd wedi mynd rhagddo i lunio'r polisi drafft felly, mae'r Adran Addysg o'r farn fod cynigion y Grŵp Tasg a Gorffen yn cynnig newidiadau arwyddocaol i gynnwys ac egwyddorion craidd polisi drafft yr Adran, ac yn sgil hynny, fod naws ac

Atodiad 3

elfennau o gynnwys dogfen bolisi'r Grŵp Tasg a Gorffen yn creu rhai heriau y mae'r Adran Addysg yn bryderus amdanynt.

Nid oes bwriad gan yr Adran Addysg i gyflwyno sylwadau ar fân newidiadau a gyflwynir yn nogfen bolisi'r Grŵp Tasg a Gorffen. Er hynny, mae'r Adran yn barod i roi ystyriaeth i'r rheiny o allu symud ymlaen gyda'r broses o ymgynghori a chyflwyno'r polisi drafft gerbron Cabinet maes o law.

O ran yr heriau, mae'r polisi drafft, fel y Polisi Iaith Addysg presennol, yn rhan o strategaeth ehangach gan y Cyngor i sicrhau bod plant a phobl ifanc hyd at 18 oed, yn cael cyfle i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol yn Y Gymraeg ac yn Saesneg, fel eu bod yn hyfedr ddwyieithog. Cyflawnir hynny drwy addysgu'r Gymraeg a'r Saesneg fel pwnc, ac fel cyfrwng trawsgwricwlaidd i amrywiol raddau yn unol â'r hyn ddywed y polisi. Rhaid cydnabod fod angen sgiliau dwyieithog ar bobl, ac mae hynny wedi bod, ac yn parhau i fod yn rhan o weledigaeth yr Adran i sicrhau bod pob dysgwr yn cael cyfle i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol yn Y Gymraeg ac yn Saesneg. Barn yr Adran yw bod angen nodi hynny'n glir a diamwys y bydd pob dysgwr yn hyfedr ddwyieithog yn y polisi drafft, er mwyn ennyn cefnogaeth eang rhan-ddeiliad i'r polisi, ac yn arbennig o ystyried bod gan rieni ddiddordeb yn sgiliau dwyieithog eu plant. Yn yr un modd, bydd plant a phobl ifanc sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) yn derbyn cyfle cyfartal ieithyddol yn unol â gofynion cyffredinol y polisi.

O ystyried y cyd-destun cyfreithiol, mae Bil y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025 wedi ei basio gan Senedd Cymru ym mis Mai eleni, ac mae'n symud i'r cam nesaf o dderbyn Cydsyniad Brenhinol ar hyn o bryd. Er hynny, mae cyfnod o sawl blwyddyn hyd nes y gwelwn y Bil a'r drefn statudol o gategoreiddio ysgolion yn dod yn weithredol. Yn y cyfamser, felly, mae gofyn i'r polisi iaith drafft adlewyrchu'r drefn gategoreiddio anstatudol sy'n weithredol ar hyn o bryd, gan drosglwyddo i'r drefn statudol pan ddaw i rym. Bydd gweithredu yn y modd yma'n gyfrwng i osgoi heriau cyfreithiol posibl wrth weithredu'r polisi, gan y byddai'r polisi yn adlewyrchu ac yn ategu gofynion Llywodraeth Cymru.

Cydnabyddir fod diffiniadau o'r drefn gategoreiddio yn amrywio rhwng y drefn anstatudol bresennol a'r hyn a nodir fel isafswm yn Bil y Gymraeg, a dros y blynyddoedd nesaf, bydd yr Adran Addysg angen braenaru'r tir a chydweithio gyda'r ysgolion i'w cefnogi i ymgynghori at y gofynion er mwyn hwyluso trosglwyddiad effeithiol o'r naill drefn i'r llall maes o law.

Mae Addysg Drochi wedi bod yn rhan greiddiol o weithrediad Polisi Iaith Addysg Gwynedd ers ei sefydlu. Nid oes gan y Cyngor hawl i orfodi dysgwyr sy'n hwyrddyfodiaid i fynychu Unedau Trochi Iaith, ac mae llwyddiant y Gyfundrefn Drochi i gefnogi dysgwyr i gaffael y Gymraeg, ynghyd â llwyddiant ein hysgolion wrth annog a chyfeirio dysgwyr dros y degawdau yn brawf bod y drefn bresennol o annog a chyfeirio dysgwyr yn briodol. Dysgwyr blynyddoedd 2-9 sy'n cael eu cyfeirio i'r Gyfundrefn Drochi, ac ar gyfer dysgwyr sy'n cyrraedd ein hysgolion yn hwyrddyfodiad ym mlynnyddoedd 10-11, disgwylir i'r ysgolion ddarparu'n briodol ar eu cyfer, gyda'r Gyfundrefn Drochi yn darparu arweiniad a chefnogaeth i'r ysgolion yn ôl yr angen.

Atodiad 3

Mae defnydd cymdeithasol plant a phobl ifanc o'r Gymraeg a gweithrediad y Siarter Iaith yn gwbl allweddol, a thrwy gyfrwng y polisi drafft disgwylir mai Cymraeg fyddai cyfrwng mwyafrif o'r gweithgareddau allgyrsiol a gynhelir. Mae hyrwyddo'r Gymraeg wedi bod yn elfen greiddiol o Bolisi Iaith Addysg Gwynedd ers ei sefydlu, ac o ran cynllunio ieithyddol rhyngwladol, dyma un o'r pethau sy'n cael ei bwysleisio'n gyfredol, sef fod yn rhaid cyplysu dysgu iaith â chyfleoedd go iawn i'w defnyddio. Heb hyn mae peryg i iaith beidio gwreiddio, ac ni fydd siaradwyr newydd yn awyddus i'w defnyddi, o er bod ganddynt y sgiliau ieithyddol i wneud hynny.

I gloi, ystyrir fod dogfen bolisi'r Grŵp Tasg a Gorffen yn cyflwyno rhai heriau ymarferol y mae'r Adran Addysg yn bryderus amdanynt. Er hynny, mae'r Adran yn barod i ystyried rhai mân addasiadau i'r polisi drafft wrth symud ymlaen i ymgynghori arno a'i gyflwyno gerbron Cabinet.